

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON

<i>Előfizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre	— — — — 4 irt		
Félévre	— — — — 2	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Negyedévre	— — — — 1		

Egy képviselőt megverték.

1898 máj. 24-én megverték egy magyar képviselőt, ki egyszersmind a róm. kath. anyaszentegyházuk a papja.

Erre a büncselekményre, a mennyiben papon esett meg, az egyházi büntető hatalom igen súlyos büntetést állapított meg, mely a II. egyetemes lateráni szent zsinat (1139.) határozata szerint így szól: „Si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat et nullus episcoporum illum praesumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec apostolico conspectui praesentetur et ejus mandatum suscipiat.“ Vagyis: A ki ördögi ingerültség folytán azt a szentségtörést merészeli elkövetni, hogy erőszakos módon egy papot tetteg bántalmaz, egyházi átok alá esik, és nem szabad az olyat egy püspöknek sem feloldoznia bűnéből, ha csak halálos veszedelemben nem jút, míg az apostoli szentszék előtt meg nem jelenik s parancsainak meg nem hódol.

A mennyiben pedig e büncselekmény magyar képviselőn esett meg, elbirálja a magyar büntető törvény 163 §-a, melynek utolsó bekezdése ezt tartalmazza: „Ugyanaz a büntetés“ (öt évig terjedhető börtön) alkalmazandó, ha az erőszak vagy veszélyes fenyegetés az országgyűlésnek valamely tagja ellen követették el“

Már most Olay Lajos és Pichler Győző képviselők, kik Lepsényi Miklós papot és képviselőt e hó 24-én erőszakosan megtámadták és megverték: nyilván egyházi átok alá estek. V. Márton pápának Ad evitanda kezdetű Bullája értelmében még érintkezni sem szabad velük, minthogy büncselekményük nyilvános; de más részről öt évig terjedhető börtönnel is sújtandók, mivel az országgyűlésnek egyik tagját

verték meg. Az első büntetés azonnal bekövetkezett, a másodikat a bíróságnak kell kimondania.

De mind ez nyilván való dolog. S mi nem is akarunk a büntény jogi elemzésével foglalkozni, hanem csak megállapítani kívántuk azt, tanúságul a jövőre. Csupán egy pár gondolat kifejezésére szorítokunk, mely ez eset folytán önként fölmerül.

Először is bebizonyult, hogy Olay és Pichler, kik ez országos botrányt Kossuth Lajos emlékének védelmére követték el, éppen maguk ejtették a legnagyobb szégyenfoltot erre a névre. Mert jaj annak a történeti névnek, legyen az bármily káprázatos és dicső, melyet bottal kell védelmezni! Különösen napjainkban, midőn hála Istennek tisztességes és megbízható bizonyítékokat vihetünk a tudomány ítélőszéke elé, míg az erőszak és megfélemlítés csak utálatossá teheti magát az ügyet. Ha tehát Zimándy könyve sérelmet ejtett Kossuth szellemén, azt e kánibali virtus róla le nem mossa. De különben is hol marad ilyen eljárás után a gondolat- és vélemény-szabadság, melynek forrongó hevében szokott a történeti név kialakulni, formálódni és minden salaktól megtisztulni? Vagy egy tragikus alaknak, minő kétségtelen Kossuth is, a túlkapasai csupán arra valók, hogy romboló hatásuknak láttára ideges borzongásba essünk, de a hasznos tanúságokat belőlük az élet számára le ne vonjuk? Valóban a Kossuth neve soha sem nélkülözte a szigorú bírálatot, még akkor sem, midőn dicsőségének tetőpontján volt.

Ma pedig az adott viszonyok között, sajnos de úgy van, hogy csaknem érthetetlen és satira Kossuth neve a magyar történeti tudatban. Ugy hogy ha ennek a névnek káprázatos külsőségeihez megfelelő benső tartalmat akarnak adni Olay és Pichler, a mi tőlük igen szép volna, akkor tegyék le a botot és folyamodjanak célszerűbb eszközökhöz.

Másik szembe ötlő mozzanat, hogy a botozás

rendőri assistentia mellett ment végbe s látványosságul szolgált magának a t. Háznak. Igen, mert a tanácskozás folyama alatt Olay Bánffyhoz ment és panaszkodott, hogy a rendőrség a muzeum-kertet elzárta s az utcán való álldogálástól eltiltotta a (zsidó) ifjakat Bánffy állítólag így felelt: Hagyj békét, én nem elegyedem a rendőrség dolgába. A mint az ülés befejeződött, a képviselők az utcára siettek s csoportokban várakoztak a jelenetre. Főn az ablakokban pedig, mint a Bp. H. ez évi 144. sz. írja, egész sereg képviselő nézett az utcára, mint valami páholyból. Ott voltak többek közt: Tiszta István gróf, Latkóczy, Zsilinszky államtitkárok, Szivák Imre s a házban tartózkodtak Bánffy báró és Perezeli miniszterek is. A rendőrség pedig előre értesült a gonosz szándékról. Világos tehát, hogy a botrányt nyilvános készüllet előzte meg. Már most hogy áll a dolog? Úgy hogy durva és a legpóriasabb sértés esett a köztisztességen, jogérzetten és személyes szabadságon. A rendőrség a sértést előre tudta és nem akadályozta meg, a t. Házban pedig soknak látványul szolgált.

De hát hová jutunk így, ha a nemzetnek legdrágább kincsét és létének legfőbb biztosítékát, a törvénytisztelést éppen annak leghivatottabb őrei ily könnyelműen megvetik? Hát az a köztisztesség, a személyi szabadság nem szentség, melyet oltárra kelleve tenni és őrizni, hogy szennyes kéz hozzá ne ferhessen? Hiszen, ha azt meg lehet vetni, ha annak nyílt megsértése multság számba megy, akkor mi jogon vonják kérdőre önök uraim azt a szerencsétlent, kinek a fajgyűlölet, a meghasonlott lélek átkos ösztöne, az éhség, a kétségbeesés ad botot, vagy a mi még rosszabb, gyilkot a kezébe? Gondolják meg csak urak, hogy veszedelmes meredekre leptek, honnan maguk is lebukhatnak s egy nemzet becsületét és nyugalalmát is magukkal rántathatják. Gondolják meg és tegyék jóvá a botrányt a hogy tudják!

Mert hogy jóvá tegyék, azt a nemzet megköveteli önöktől. Hiszen durván megsértették a nemzeti jellegnek egyik főelvét, a lovagiasságot. Szeretjük emlegetni, hogy e nemzet a gyöngéket és védteleneket mindég megkímélte; sokszor jogos becsvágyunkról lemondottunk, csak hogy ne mondhassák: gyöngébbel szemben aránytalan küzdelmet vívtunk. Es önök rá támadnak egy védtelenre, egy papra, kinek hite, meggyőződése, hivatala tiltja az elégtételnek ama bárbár módját, melyre önök, a becsületet tévesen alapítják; ki ma már a törvény előtt sem kaphat elégtételt, mert jól írja a Bp. H. idézett száma, hogy a törvény előtt is kétfélek vagyunk; a ki a

vezető osztályoknak tetszik, azt bujtatni szokás, a ki nem tetszik, azt törbe ejteni. Sőt kétféle törvényt alkotunk, az ellenfél számára büntető kodexet, a kedvesek számára vicinalisokat. Mily pogány gyűlölet és harag kell tehát ahhoz, hogy ily védtelenre valaki botot emeljen? Hozzá még olyanra, ki nem is annyira hibát, mint inkább kezelési szabálytalanságot követett el s azért is az ország színe előtt bünbánólag bocsánatot kért. Vagy talán a bocsánatkérés vállt volna közöttünk értéktelenné, mely pedig akkora tényező az erkölcsi világban, hogy még a bengaliai tigrist is megszelídítene, ha az egyáltalán mérlegelni tudná az ehtikai erőket?

Mi Olay és Pichler urakat e szerencsétlen szerepükben nem tartjuk lovagias embereknek s nem szeletnők, ha a legifjabb Magyarország nemzeti büszkeségünknek egyik legszebb tényezőjét az ök iskolájában tanulná.

Szóval Lepsényi és a megsértett nemzeti közérzet sok, sok téves rendszer és törekvés együttes hatásának az áldozata. Maga a botrány pedig egyik legújabb feltakadása annak a kelevénynek, melyet a nemzet tetten a liberalis rendszerrel járó korrupció, a keresztül erőszakolt egyházpolitika, s a néppárt kiirtására törő ádáz gyűlölet ejtettek.

Mi feljegyezzük az esetet, az urak pedig ne fedjék, hogy mikor a kelevény csomói fel kezdenek fakadni, akkor elérkezett az operációnak az ideje!

B. Gy.

A pünkösdi bucsú Csikban.

Caetera nuperunt peregrinis limina sponsis.
Ast de me landem nullus aduler habet.

Valahányszor az erdélyi reformáció történetét olvasom, mindannyiszoroszembe jut Csikmegye, a hol annyi szerencsétlenség és háboruszkodás közt is épségben fennmaradt az egységes nemzetiség és vallás. Mint futó tűz terjedt el egész Erdélyben az új hit. Honter János 1542-ben kiadta a Libellus Reformationis¹⁾ c. munkáját, melyet nemcsak az Apológiája követetti Mindkét könyv nagy hatással volt a szászokra. Erdély lángészü kormányzója azonnal felismeri a veszélyt, mely az ősi hitet fenyegeti; de politikai okokból — fél a szászok elpartolásától — csak félrendszabályokat hozhat.²⁾ 1545-ben a szászok már a megyesi zsúron nyíltan is elfogadják az ágostai konfessiot. S Martinuzzi balála után nincs senki, a ki gátot vehetne az új tan terjedésének. Ferdinánd rövid uralma alatt (1551–56) Kálvin tanai is beszivárognak Erdélybe s különösen a magyar nemesek fogadják azt örömmel. A török felszólítására az erdélyi rendek 1556-ban visszahívják Izabellát és János Zsigmondot — a püspöki és más egyházi

1) Erd. orsz. gy. emlékek I. k.
2) u. ott.

javakat adják át nekik fejedelmi birtokul.³⁾ Ez évben utasították ki Bornemisza Pál (1553—56) erdélyi püspököt s hozták egyúttal szigorú törvényeket a katholikuskok ellen. Még a katolicizmus teng valahogyan Izabella haláláig (1559). A mikor Blandrata György (1563⁴⁾ a fejedelmi udvarba jön, a gyenge jellemű és beteges fejedelem felett korlátlanul uralkodik. Előbb Kalvin követője volt, majd egészen antitrinitárius tanokat kezdett hirdetni s Lengyelországban szervezte Socin tanai szerint a lengyel unitarizmust. Innen azonban menekülnie kellett. Elfogadván János Zsigmond meghívását, mindenek előtt az akkor már nagy tekintélyben álló Dávid Ferencet nyerte meg tanainak. Azután ketten szóval és írásban, különösen a fejedelem pártfogása mellett oly erélyvel működtek, hogy már 1566-ban — az egykorú feljegyzések szerint⁵⁾: *Ferret igne Deum triumph e regno pellere decreverunt.*

Az egész országban a feunnebbi egykorú leírása szerint — gyalázták a hárság-hívőket és különösen az Isten Anyját Máriát. A fejedelmi udvarban 1568-ban egy 10 napig tartó vita folyt le az unitáriusok, lutheránusok és kalvinisták között, mely alkalommal a fejedelem egész nyíltan az unitáriusok részére állott. Valjon ezután történt-e támadása a csikiak ellen, vagy már az előtt azt bagyomány s a közel egykorúak az előttrre teszik. S most itt a helye, hogy előadjam a pünkösdi búcsú történetét.⁶⁾

Szomorúan említik forrásaim, hogy az arianus hit különösen az előkelők közt terjedt, s hívve Apor Mihályt és feleségét Andrási Borbálát a főrendieket (a székelyeknél: a primorok) mind elbagyták ősi hitüket.

János Zsigmond ráparancsolt a csikiakra is, hogy vegyék fel az unitarius vallást, különben fegyverrel is kényszeríti annak felvételére. Élt Gyergyó-Alfaluban ezen időben egy István nevű buzgó pap,⁷⁾ ki a gyergyaiakat összegyűjté s ékes szavakkal hivta fel őket az ősi hit védelmére. A lelkesedés nem volt pusztá szalmaláng. Gyergyó apraja, nagyja fegyverkezik s elbagyván házaikat, mennek Somlyóra, a csikiak is ide gyűlnek össze; „itt köszöntik a boldogságos Szűzet az ő képében“ és segítségül hívják ily nagy szükségben. Most egy szerzetes buzdítja az összegyűlteteket az ősi hit védelmére, a mikor híre érkezik, hogy Udvarhely felől fegyveresek jönnek, megerősítik magukat az angyalok eledelével s labarumot készítenek. Férfiak és nők fegyvert ragadnak az említett szónok vezetésé alatt, a hajadonok kibontott hajjal a csapat élére állva keresik a dicső martíromságot vagy a győzelmet. Az Udvarhelyről Csikba vezető nagy erdei útton Csiki Lázaron — találkoznak János Zsigmond hadaival s e

hajadonok felkutatva az előjáró Zápolyai praedicatorokat, őket megszalasztják. A menekülők a — hajadonoktól megijedve jelentik a fejedelemnek, hogy Csik, Gyergyó és Kászonszón lakói az erdők rejtekeit s az útakat megszállva tartják. Erre János Zsigmond megijedve⁸⁾ nem meri megkockáztatni az ütközetet s visszavonul. Más forrás szerint a hadak össze csapnak (e forrásban a hajadonok nem szerepelnek) s a Csikiak győznek s ujjongva térnek vissza Somlyóra, hol ez alatt az öregek és gyermekek buzgón imadkoznak. Történt pedig ez esemény 1567-ben pünkösdi szombatján s azóta minden évben összegyűl a székely nép hálaadásra és hitét megújítja a somlyói Máriától segítséget kér terhes földi életének könnyebb viselhetésére.

E történet hitelességét igazolja Cserei M., a csiksomlyói klastrom jegyzőkönyve s még Péter Mihályfi Balás ferencz szerzetes, ki 1678-ban született, közvetlenül hallotta a fent elbeszélte eseményt, csak az ütközetet nem említi. Még e század elején állott a helyen egy emlékkő, de semmi halom nem volt ott. Erdemes volna még beszélni a moldvai bucsujárókról, mely a Mária szobor és a mikoviai püspökség történetével függ össze. De erről később. Csak még azt említem fel, hogy a somlyói klastrom és zárda előtt van egy kereszt, melyet 1848-ban Henter Antal Udvarhelyszék fő kir. bírja emeltetett, felirata ez: „Emlékeztetére azon győzedelmnek, melyet 1567 Pünkösdi szombatján ezen a helyen⁹⁾ nyert ifj. János Zsigmond király hada ellen a maga szent hitét védelmező székely nép.“

Hódolat Jézus Krisztusnak.

A gyergyói esperesi kerület papsága április hó 26-án tartott koronagyűlésében, a Jézus Krisztus iránt tanusítandó hódolat ügyében, a következő indítványt illetve véleményezést tette:

7.) Indítvány a felől, hogy az idei IV-ik számú főpásztori körlevélben ajánlott ünnepélyes hódolatot miként véljük a magunk részéről megtarthatónak?

A több mint negyvenezer hívő gondozásával megbízott kerületi papság nemcsak maga egész lelkesedéssel és buzgósággal vesz részt az édes Üdvözítő iránt tanusítandó ünnepélyes hódolatban, hanem teljes erejével iparkodik híveit is buzdítani és lelkesíteni, hogy így e hódolat-nyilvánítás mind lelkileg hasznos, üdvös, mind pedig külsőleg fényes, lelkesítő legyen! És tekintve azt is, hogy mi székelyföldi katolikuskok egy oly dicső, Isten szent Anyjának folytonos kegyes pártfogását tanusító, ősi igaz katolikus szent hittünk-höz való ragaszkodásunkat bizonyító szent helylyel bírnunk, a melyet nemcsak buzgó őseink látogattak már századokkal ezelőtt, hanem a bova ma is, a vallásos hívek ezrei kegyelettel zarándokolnak el, s a mely hely úgyszólván nemzeti bucsujáró helyünk; azért ezen ünnepségek keretében a következőket véleményezzük beillesztendőnek:

a) mivel híveink közül szegénységük miatt vajmi kevesen zarándokolhatnak el Lourdesbe, Jeruzsálembé és Ró-

8) János Zs. a hír. hallván periculum ra us subesse, furentes in arenam descendissent amazones, statuit decliare scithicas puellas propudiose magis quam ancipiti fortuna mortem tentando ob arianam p erfidiam periculum virium facere.

9) Az irt erdőben álló kereszt gyanánt.

3) Erd. orsz. gy. emlékek II. k. 64.—66 l. és Szegedi István, részletes előszámlája a fejedelemnek adott egyh. javakat.

4) Ugylátszik Blandrata kétszer volt a fejedelmi udvarban, mert említik úgy is mint Izabella orvosát. Az első itt tartzkodása alatt tán még katolikus volt.

5) Manuscripta Bathyaniana (Kovács.)

6) En három kéziratból, melyek közül 2. a somlyói levéltárból van másolva s egy a Bathyanyi könyvtár kéziratai között levő gyűjteményből való, állítottam össze e történetet; de nem mondhatom, hogy teljesen kimerítő volna ez előadás.

7) Nem érdektelen Csikmegye ezen korabeli népességét egy közel koru kimutatás alapján itt feltüntetni. 1592-ből Báthory Endre biborosnak jelentik, hogy a két Csikban van 17 plebania, Gyergyóban 4, Kászonszónban 2, mindenik parochiában 300—300 kepező. Ha ez szerint minden plebániának lakosságát 2000-re tesszük, Csikmegye: elég népesnek találjuk (46000). Magyarország. lak. 34 mill. s ez megfelel az egykoru Verancsis azon állításának, hogy a székelyek összesen 30 ezer lovas és gyalogost tudnak hadba küldeni. 1. Verancsis összes munkái.

mába, alázattal kérjük püspök úr ö méltóságát, hogy kegyeskedjék pápa ö Szentségénél az 1899-ik és 1900-ik években a csiksomlyói nemzeti kegyhelyünkre zarándokolók részére, a szokott feltételek mellett, külön búcsú-kegyelmeket eszközölni ki és e két év bármelyikén, akár a pünköszi ünnepeken, mint a főbúcsú zarándoklat idejében, akár más ö méltósága által meghatározandó napokra fópásztori körlelvelében Erdély katolikus főurait, hiveit és papjait Csik-Somlyóra meghívni s velük egyetemben infulás papjaitól és ft. káptalanjától környezve egy ünnepélyes körmenetet vezetni méltóztassék.

S mivel ez alkalommal az e helyre való búcsújárásnak 332—333-ik évfordulóját is ünnepeljük, azért úgy a gyergyói mint az al- s feicsiki, háromszéki, marosi és udvarhelyi, szóval azon esperesi kerületek hivei, a honnan tömegesebben szoktak Csiksomlyóra zarándokolni, papjaik által felhivandók lesznek, hogy szekereken is minél számosabban jelenjenek meg és a fópásztor által vezetett körmeneten a férfiak közül, a kik tehetik, lóháton vonuljanak ki. A körmenet és a vecsernye (vagy szt. mise) elvégzése után pedig egy adott jelre, úgy a lovasok mint a gyalogosok, a fópásztor előtt e kiáltással vonulnak el: „Éljen Krisztus és a boldogságos Szűz-Mária.“ E zarándoklatra a hiveket — a kik tehetik, — saját lelkipásztoraik vezessék el.

Ha azonban e tüntetés, különösen a lovasok kivonulásával, a nagy sokaság és a hely esetleges szűk volta miatt, egyszerre nem történehetnék meg, ezt a kivonulást lehetne két részre osztani u. m. az 1899-ik és 1900-ik évi pünköszi ünnepekre.

E terv elfogadása esetében, azt az ünnepség keretébe beillesztetni, a püspök úr ö méltósága által kinevezett bizottságnak lesz feladata.

b) Mivel még 1895-ben elhatározottat, hogy úgy a magunk, mint hiveink részére a kalocsai Jézus-társasági atyák által szent missziót fogunk tartatni, és e határozatunkat Istenben boldogult fópásztorunk is kegyesen jóváhagyta, de mivel többszöri kérésünk dacára sem lehettünk oly szerencsések, hogy nevezett lelki atyákat e misszió hiveink és reánk nézve is alkalmas időben való megtartására megnyerhessük: azért alázattal esedeztünk ez alkalommal püspök úr ö méltóságánál, hogy úgy a mi részünkre szükséges bővebb isteni kegyelem megnyerése, mint a hivek hitéletének fejlesztésére oly hasznos és üdvös missziónak jövő 1899-ik év tavaszán való megtartására, a kalocsai nevezett lelkiatyáknál közbenjárni méltóztassék.

c) Hogy a papság püspöke elnöklete alatt bajait megbeszélhesse, a lelkipásztorság terén követendő eljárásra nézve mindenben egyöntettség éressék el és az itt-ott talán telmerült visszaélések megszüntettségének, alázattal esedeztünk ö méltósága előtt, hogy e két év lefolyása alatt megyei szintet kegyeskedjék tartani.

T.

T Á R C A

A népiskola a középkorban.

(Folytatás.)

„Délutánonkint az volt a rendes dolgunk, hogy a délelőtt megtanult grammatikai szabályok alkalmazásában gyakoroltuk magunkat. A beonként oktatgató nagyobb tanuló, vagy pedig maga Gerard mesterünk kisebb-nagyobb német mondatokat mondtak el előttünk és nekünk ezeket le kellett viasztábláinkra írniunk latin fordításban. A német nyelven elmondottaknak megfelelő latin szókat nagyobbára ismertük már, részint a társalgási nyelvből, részint pedig a Donatusból, ha pedig véletlenül olyan szó is került a német mondatokba, a melyet mi még latinul nem tudhattunk, úgy annak a latin kifejezését tanítóinktól megkérdezhettük. Mint-hogy az ilyen gyakorlatok alkalmával a ballás után kellett írniunk, a nélkül, hogy az egyes latin szók írott képeit megnézhettük volna, viasztábláinkra írt latin mondatainkban igen sok füresábbnál-füresább helyesírási hibát kellett tanítóink figyelmeztetésére kijavítanunk.“

„Esténkiut a bibliai történetekből beszéltek el nekünk német nyelven egy-egy fejezetet, miből is azután másnap reggel kérdeztek ki bennünket. A zoltárokat, miként Strabo bennünket értesít, a bencések iskolájában a másodéves grammatisták kezdtek rendszeresen tanulni. „A 817-ik évben“ — írja ő — „naponkint egy szakaszt olvastunk és irtunk viasztábláinkra a zoltárokból. A leirt zoltár-részletet mindegyikünk először is a szomszédjának adta át kijavítás végett, az ily módon kijavított irások azután felülvizsgálás végett a harmadéves grammatisták kezébe kerültek. A leirt zoltár-részletet tanítónk szóról-szóra megmagyarázta előttünk, másnap reggel pedig mindegyikünk könyv nélkül fölmondta a mester előtt a megelőző napon leirt és megmagyarázott zoltárt. Ily módon a télen át több zoltárt véstünk emlékeztünkbe. Ezentúl azután mi is együtt énekelhettünk a templomban a nagyobb növendékekkel és a szerzetesekkel. Csak-hogy mi, a ktlő iskola növendékei, csak vasárnapokon meg az ünnepnapokon jutottunk ehhez, míg a belső iskola növendékei a szerzetesekkel együtt 24 csoportban, egymást felváltva, naponként egy-egy óráig zengedezhettek a zoltárokat a templom chorsában, a hova azonban mi be sem léphettünk, mert nem volt szerzetesi köntösünk.“

A harmadéves grammatisták, miként a följegyzés előadja, a reichenani iskolákban a prosodia meg a verstan szabályaival foglalkoztak, de a mellett egyházi himnusokat is tanultak s olvastatták a szentek történetét. „Az egyházi himnusok tanulása — mondja 818-ik évről Strabo — nem esett nehezünkre, mivel ezeknek nagyobb részét apránként elsajátítottuk már előbb, az istentiszteletekre való előkészülődés alkalmával a dallamok begyakorlása közben. Ennek az évnék a nyarán léphettünk mi is azok közé, a kiknek a közös étkezés alkalmával a legendák felolvasása jutott volt ki tiszte-séggül. A martyrológiából való felolvasásokra bennünket rendszerint valamelyik nagyobb tanuló-társunk készített

elő. A felolvasói tiszt teljesítése csak annak engedtetett meg, a ki erre teljesen elkészült."

A midőn a reichenauai kolostori iskolákban a növendékek az úgynevezett grammatikai iskolában a harmadik évet is betöltötték, szigorú vizsgálat letétele után átléphettek a retorika osztályba. Ezen vizsgálatokra nézve a következő érdekes adatok foglaltatnak Strabo feljegyzéseiben:

„Közvetlenül a próbatételek napjai előtt, a nyár vége felé, még egyszer átismételtük tanítóink felügyelete mellett a grammatika három főresztét, nevezetesen az Etymológiát, az Orthográfiát és a Metrikát, valamint a költői képekre és az alakzatokra vonatkozó elméletet is. Végre elérkezett a vizsgálatok ideje. Erlebold mester a belső iskola többi tanítójával együtt előtt a mi külső iskolánk nagytermébe, hol mi, a külső iskolának vizsgálatra kész növendékei tanítóinkkal együtt rájok várakoztunk. A próbatétel alkalmával mindegyikünknek külön-külön be kellett mutatnunk, hogy mit tud a grammatikából és hogy mit jegyeztünk meg az általunk olvasott művekből. Erlebold nagy gonddal kikérdezte tőlünk azon bibliai történeteket is, a melyeket a grammatikai évfolyamok alatt tanultunk volt és számot kellett arról is adnunk, hogy miképen fogjuk fel ezek lényegét és minő tanulságokat tudunk azokból levonni. A kik ezen vizsgálat alkalmával gyengéknek bizonyultak, azokat ismétlésre utalták vizsgáló biráink, a kiknél pedig Erlebold mester a tanulásban való hanyagságot vett észre, azokat nyilvánosan szigorúan megpirongatta. Valóságos rettegés fogott el bennünket, a midőn Erlebold mester szigorúságát észrevettük.

„Azok közül, a kik ezen vizsgálatot szerencsésen kiállották, nem mind léptek be a retorikába. Néhány gazdag nemes ifjú hazatért a vizsgálat után, hogy otthon, a szülői báznál vagy másutt, mint apród a lovagi életbe szükséges ismereteknek és ügyeségeknél elsajátításához kezdjen. A mi iskolánkban ugyanis a lovagi ismereteket és ügyességeket senki sem sajátíthatta volna el; nem volt ott senki sem, a ki ezeket közölhette volna a növendékekkel; mert habár naponkiut jöttek-mentek is a zárdában a lovagok és a grófok, mint a szerzetes rend vendégei, azért mi tanulók még sem juthattunk az ő társaságukba. Hozzánk csak a papi vendégek és különösen a püspökök látogattak be, ha a zárdá falai között időztek. Ezek aztán nem egy ízben valóságos vizsgálatokat tartottak velünk; de megtörtént az is, hogy részt vettek ők is mi ártatlan mulatságainkban. Még ma is élénken emlékszem arra, hogy egy vendég püspök jelenlétében a versenyfutás alkalmával én ügyetlenül elbuktam és e miatt társaim kegyetlenül kinevettek; ezért is azóta kerültem a versenyfutást és inkább a kocka és botjátékokat gyakoroltam a szórakozásra szánt időben.

„A grammatikai fővizsgálat után bekövetkező szünet napok alatt nagyobb kirándulásokat is tettünk tanítóink társaságában. Ezen kirándulások közül azok voltak a legkedvesebbek előttünk, a melyeken a zárdához tartozó gazdasági telepeket nézhettük meg.

A 820-ik évben, tehát 15 éves korában kezdte Strabo a retorikai tanulmányokat és ezzel kapcsolatban a rendszerebb történet tanulását és ebben az esztendőben a dialektika szabályai mellett megismertette és az ékeszólás tanulása alkalmával gyakorlatilag is felhasználhatta vele mestere az akkoriban érvényben levő törvénykönyveket. A legneve-

zetesebbek a 822. és a 823-ik évi iskolatörténeti adatok közül azok, a melyekről Strabo a következőkben értesít bennünket:

„Időszakonként német verseket is készítettünk azon minták nyomán, a melyeket Hatto a népköltészet termékeinek, a példaloknak és a regényeknek gyűjteményéből előtűnk felolvasott. Tőle hallottuk, hogy Nagy Károly császár gyakran felhívta a zárdai iskolák vezetőit és tanítóit arra hogy a német nyelvre is gondot fordítsanak. Hatto apáruunk ezen felhívás folytán rendelte el, hogy a mi iskolánkban is gondozzák a német nyelvet; ezért is gyakoroltak bennünket tanítóink a német nyelv szótárának készítésében, a fordításban és a német szónoklatok tartásában. Voltak közöttünk többen, a kik többre vitték a szónoklást a német, ben, mint a latinban. Nagy bajunk volt a német nyelv tanulása közben a helyesírással; mert a német nyelv hangjai között több van olyan, a melyeket latin betűkkel kifejezni nem lehet; még az is megnehezítette ezt a munkát, hogy a mint egyikünk, vagy másikunk más-más vidékről származott, más-más fajta kiejtéssel is beszélt és másként írta le ez egyes német szavakat. Ezért aztán sokkal könnyebben esett mindegyikünknek valamely német szónoklatnak, vagy másféle előadásnak élőlőszóval való elmondása, mint a leg-egyszerűbb német fogalmazvány leírása, avagy az írásbeli fordítás.

Ily módon észrevétel nélkül közelített az idő, melyben a tudományoknak új körével kellett megismerkednünk. Mielőtt azonban az eddigelé tanult ismeretekből a vizsgálatot kiki le nem tette, nem foghatott a következő tárgyak tanulásához."

„A 822-ik év nyári hónapjaiban fogtunk az aritmetika tanulásához. Vezetőm s oktatóm ezen tantárgyakra nézve is Hatto vala a ki először Beütius Manlius konsul könyveit adta kezembe, a melyekből megtanultam a számoknak neveik és fajaik szerint való beosztását s a számjegyek olvasását és jelentését. Eleintén az ujaknak, később a számoló asztalnak „Abacusnak“ segítségével vettünk ki a példákat. Boëtius könyvein kívül Bedának iratait is gyakran használtuk útbaigazítás keresése ezéjából. Sokat foglalkoztunk a zsidó, a görög és a római időfelosztás megismerésével, az arányszámmal stb. Változatosság és szórakozás kedvéért azon számrejtvények megoldását is elővettük, a melyeket Alkuin készített volt Nagy Károly számára, sőt mi is megkísérlettük az ily rejtvények készítését, én pedig többit hexameterekbe is foglaltam. Társaink közül többen nem tudtak velünk lépést tartani az aritmetikában, ezek aztán mielőtt a geometria tanulásához fogtunk volna, kiléptek osztályunkból, hogy vagy az orvosi, vagy a jogi pályára szükséges tudományok tanulásához fogjanak. Néhány társunk elhatározta, hogy a művészi, nevezetesen, hogy a festői, vagy szobrászi, vagy az építészeti pályára készül elő. Ez utóbbiak a 823-ik év tavaszán azon szerzetesek vezetése és felügyelete alá kerültek, a kiknek műhelyei egy elkülönített épületben állottak. Ott két-három évig képezték magukat tőlünk különvált társaink. Azon tanuló társainkat pedig, a kik az orvosi tudományok tanulására szánták magukat, Richarm magister tanította az apát lakosztályával szemben álló épületben. E társaink gondozták ezentúl a gyógyfüvek kertjét is és megtanulták többek között az orvoslással foglalkozó szerzetesektől, hogy

miként kell az orvosságokat és a balsamokat készíteni és a betegeteket ápolni és gyógyítani.

„A 823-ik évben már csak búsan folytattuk tovább is együtt a tanulást Hatto mester alatt. Ekkor kezdtük meg a geometria tanulását Boëtius könyvéből, de más írók gyűjtéményes művei is rendelkezésünkre állottak.

„Mintán mestertünk a geometriai idomokat és azok tulajdonságait megismertette velünk, hasonló idomok szerkesztésében és meghatározásában kellett magunkat gyakorolnunk. Gyakoroltattunk a vonalaknak, a síkoknak és testeknek mérésében a tantermen kívül is; megmértük és felvettük nemcsak a zárdákhoz tartozó belső telket, hanem a külsőket is és megmértük és felvettük azoknak egymástól való távolságát, valamint a sziget egész területét a rajta létező épületeknek, toronyoknak a tő vize fölélt való magasságának meghatározásával kapcsolatban.“

„Főcélunk ebben az esztendőben abban állott, hogy megismerjük a földet az ő részeivel, az országokat, a szárazföldet és a tengereket az ő tulajdonságaikkal, a rajtuk és bennük található kövekkel, fémekkel, növényekkel és állatokkal egyetemben. Ezen dolgokról szerzettünk ugyan már megelőzőleg a történelem tanulása alkalmával is némi ismereteket, most aztán ezen fogyatékos ismereteinknek kiegészítéséhez kellett fogunk. Azon iratok közül, a melyeket ezen célból olvastunk, fölemlíthetem a következőket: Antonius Itinerariuma, Ethikus Kosmographiája, Bédának és Szt. Izidornak hasonló munkái. Legnagyobb gyönyörűséggel foglalkoztunk azon térképekkel és ábrákkal, a melyek tanulmányaink tárgyait szemléltették velünk. Ilyen eszközökke bőségesen el volt látva a mi iskolánk. Sokszor azzal mulattunk a szünidőre szánt napokon, hogy az egyes országoknak határvonalait, valamint az egyes száraz földrészekéit is a rajtuk létező folyóknak és hegyeknek ábráival együtt együtt botjainkkal a játszótér homokjába megnagyított mértékben lemásoltuk és egymásnak ügyességét próbára tettük. A kézikönyvekben leirt természeti tümenyekre vonatkozó magyarázatokat miúdig nagy mohósággal olvastattuk és egy időben majdnem kizárólag ezek a tárgyak képezték társalgásainknak és Hatto mestertünkhez intézett kérdéseinknek főanyagát.“

A 824-ik évben a zeneszerzés elmélete és gyakorlása mellett a görög nyelv tanulásával a Homér költeményeinek az olvasásával, — a 825-ik évben pedig főleg a csillagászatral foglalkozott Strabo társaival a reichenau kolostori iskolában.

Ime ezek volnának azok a legnevezetesebb nyugateurópai iskolai történeti feljegyzések, a melyekkel az első magyar keresztény iskolágy fejlődésére vonatkozó adatokat összevetve, bizvást elfogadhatjuk, hogy a magyarországi keresztény iskolák olyanok voltak és csakis olyanok lehetnek az Arpádok idejében, mint a minők voltak azok Európa nyugati részeiben, Német-, Olasz-, Angol- és Franciaország területein.

Történetünk igazolja, hogy Szt. István is, a magyar királyság megalapítója, miként a frankok bölcs uralkodója, a keresztény egyház tanainak elterjesztése és a nyugat-európai közművelődésügyi intézményeinek a felhasználása által vélte birodalmának fennmaradását biztosíthatni. Allamalkotó munkájában Nagy Károlynak, a frank birodalom szervezőjének a nyomdokait követte. „Szt. Istvánnak azok a

törvényekkeljei, melyek nem az ősi magyar törvényeknek vagy szokásoknak voltak a megújításai, majdnem kivétel nélkül a szentírásból, az egyházi kanonokból és a frank Capituláreből merítették.“ (Frankl A.: A magyar nemzet műveltségi állásának vázlata az első fejedelmek korában 402. l.)

A miként Nagy Károly Capitulárei a frank birodalomban, úgy hozták létre Sz. István törvényei hazánkban a kisebb templomok mellett a parochiális, a püspöki székegykeken a székesegyházi iskolákat; a zárdákban, kolostorokban pedig a szerzetesek iskoláit. A miként Nagy Károlynak Alkuin, a bencésrendű pap és tudós szerzetestársai, azonképen Szt. Istvánnak Radla, Asztrik és Szent Gellért, ugyancsak a Szt. Benedekrendű szerzetesek közé tartozó papok valának az egyházi és iskolai ügyek szervezése körül legkiválóbb tanácsosai és munkatársai.

Hazánkban éppen úgy, miként a frank birodalomban, a Benedekrendű szerzetesek voltak a legnagyobb befolyással a kereszténység és a művelődés elterjedésére. „Abban az időben minden kolostor, melyet Szt. Benedek fiai laktak, egy-egy oázis volt, a honnan a civilizationak és bekés fejlődésnek példajamessze kihatott. E kolostorok voltak ama kornak a gazdasági intézetei, tudományos és szépművészeti akadémiái, iskolái, kórházai, vendégfogadó-szállói, a kereskedelem központjai.“*)

(Vége köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Bérmált.** Püspök úr ő méltósága folyó hó 21-én érkezett Brassóból Székely-Udvarhelyre. Héjjastalvánál, a megye határán Soó Gáspár igazgató üdvözölte. Nagy sokaság várta ő méltóságát Székely-Kereszturton, a hol Jakab Gyula aispán fogadta. Itt csatlakoztak ő méltóságához Ugron Gábor és Gámerer Oszkár báró birtokosok. Az udvarhelyi állomáson 40 tagból álló bándérium várta. Itt előbb Haller János gróf főispán, azután Török Albert dr. volt főispán és főgondnok üdvözölte. A város díszkapujánál Demeter Dénes h. polgármester, a templom ajtajánál Jung-Cseke Lajos apát-plébános fogadta. Ő méltósága minden egyes szónoknak igen kegyesen válaszolt és megköszönte a tüntető fogadtatást. A templomi ceremónia után a rendes tisztelgések következtek. Este fáklyás zene volt óriási közönség részvételével. Vasárnap Tréfán Lénárt szentferencendi szerzetest áldozópappá szentelte, meglátogatta az ifjúságot és beszédet intézett bozzájuk. 23-án osztotta ki a bérmálás szentségét, a midőn igen számosan bérmálkoztak. Itt időzése alatt meglátogatta ő méltósága a megye és a város kitünőségeit. Jelen volt az ünnepségeken a fenemlített notábilisokon kívül még Tibád Antal képviselő. 25-én Zetelaka népes székelyközségbe útazott ő méltósága, hogy hiveit a Szentlélek kegyelmében megerősítse és az iskolákat meglátogassa.

— **Személyzeti.** Prokupek Sámuel a nagy-szebeni Teréz-árvaház igazgatója a szentferencendi nővérek intézetéhez rendkívüli gyóntatónak neveztetett ki.

*) L. Pauleer Gyula, „A magyar nemzet története, 60. l.

— **Konkurzus.** Az erdélyi püspöki papnevelő intézetbe való felvétel napjaul július hó másodikka tüzetett ki. Pályázhatnak azon tanulók, kik a gymnasium VI. VII. vagy VIII. osztályát jó sikerrel végezték, illetve érettségi vizsgálatot tettek.

— **Ünnepi szóokok a székesegyházban.** Pünköst első napján Csiky Miklós és másodnapján Zlamál Agost gym. tanárok fogják tartani a szentbeszédeket a székesegyházban.

— **Skandalum.** Alkalmasabb kifejezést szótárunkban nem találunk ama botrányos eset jelölésére, amely folyó hó 24-én a képviselőház előtt nyílt utcán végbement. Két liberális függetlenségi képviselő: Olay Lajos és Pichler Győző Lepsényi Miklós képviselőtársukat bottal, ököllel megverték. Lepsényi lapjában egy Kossuthellenes könyvet hirdetett. Ezt az ügyet a parlamentben annak rendje, módja szerint elintézték. Ezzel az afférnek a művelt emberek között vége kellett volna hogy legyen. De nem azért hívják Olayt Olaynak és Pichlert Pichlernek, hogy ők ezzel megelégedtek volna. A magyar képviselőház történetében páratlan módon vettek még ezenfelül elégtételt. De ezzel többet ártottak a Kossuthnévnek, mint Kossuth Ferenc árt bányaaigenciáival. — Történeti hűség kedvéért megjegyezzük, hogy több kormánypárt képviselő télenül nézte végig e brutálitást.

— **A megrekedt autonomia.** A kath. autonomia mozgalma elé soha se néztünk valami nagy bizalommal, de most igazán kezdjük feladni minden reményünket. Szapáry grófnak fizikai, vagy politikai betegsége-e az oka, nem tudjuk, de az egész autonomiaának a bizottságok megalakításán kívül semminemű pozitív eredményét nem látjuk. Azért csak helyeselni tudjuk a pruszkai esperesi kertület azon határozatát, hogy a megyés püspök útján azt megsürgettetni jónak látta.

— **A pápa az olaszországi zavargásokról.** Az „Osservatore Romano“ közzéteszi a pápának Terrari milánói bíbornok-érsekhez intézett levelét, amely azt mondja, hogy a pápát mélyen megrendítették az Olaszország különböző részében, nevezetesen Milaunóban történt súlyos zavargások, amelyeket a szent atya ama rossz mag gyümölcsének tekint, amelyet Olaszországban az eszméknek oly nagymérvű korrupciójával az erkölcsök oly nagy romlottságával a vallás kárára büntetlenül hintettek szét. A helyett, hogy a történeken okulnának, vannak emberek, a kik tisztességes polgárokat egyes egyedül azért, mert hívek az egyházhoz és szentszékekhez, úgy állítanak oda, mint a kik a zavaigásokban bűnösök. Nem akarják tudni, noha tudhatják, hogy az egyháznak a csöseselék lázongásához semmi köze.

— **Lipót főherceg halála.** Lipót főherceg, a ki immár évek óta betegeskedett, néhány hónap óta pedig folyton élet és halál között lebegett, befejezte földi pályáját. A főherceg május hó 25-én hörensteini kastélyában megbalt. Az elhunyt főherceg Rajner főherceg, az egykori lombard-velencei alkirálynak volt a fia. 1823-ban született, tehát szép, magas kort ért. Híven családi tradícióhoz, életét és összes tehetségét ő is a katonai tudományoknak szentelte és ezen a téren figyelemreméltó érdemei vannak. Az 1835. esztendőben

megkapta a királytól a 35-ik gyalogezredet és 1848—49-ben résztvett Radecky oldalán az olaszországi háborúban. Két évvel később hadosztályparancsnok lett és a schleswigholsteini csapatokat vezette. Legnagyobb érdemeit a műszaki csapatok reorganizációjával aratta. A király 1860-ban műszaki vezérfelügyelővé nevezte ki, két évvel később pedig katonai érdemeiért a Szent István-rend nagykeresztjével tüntette ki, 1865-ben a tengerészeti csapatok és a hajóhad főügyelője lett és ő tette az első kísérletet a tengeri aknákkal és torpedókkal, valamint ő szervezte és állította föl az első tábori távirót is. Ebben az időben könyvet is adott ki a tengeri aknák megtalálásáról és fölrobbantásáról. Az 1866-iki hadjáratban a nyolcadik badtestet vezette Lipót királyi herceg és részt vett a skalitzai és a tobitschani ütközetekben s meg is sebesült. A hadjárat alatt nagy differenciái voltak Benedek főhadparancsnokkal. E differenciákról akkoriban senki sem tudott, csak később jutottak egy barcászati könyv kiadása alkalmával nyilvánosságra. A hadjárat után újra műszaki vezérfelügyelő lett, néhány évvel később pedig lovassági tábornok. A hatvanhatodik háboru óta teljesen visszavonultan élt Lipót királyi herceg Hörenstein mellett romantikus fekvésű, remek kastélyában. Ritkán fogadott látogatót, akkor is csak néhány percre. Még öcsését Rajner királyi herceget sem fogadta. Lipót főherceg soha nem volt barátja a nagy pompának. Fiatalabb éveiben, mikor sok időt töltött Bécsben, nagyon ritkán ült udvari fogatba, ellenben annál gyakrabban lehetett látni közönséges számatlan bérkocsiban. Nem is volt Bécsben palotája, hanem bérházban lakott, nagy örömeire egy sereg polgárembernek, a kik egy házban laktak a főherceggel és a kiknek nem kevésbé hízogelt, hogy a házuk előtt két katonai áll őrséget. A főherceg holttestét pénteken szállították Bécsbe a déli vasuton. A pályaudvarról a szokásos szertartások mellett szállították át a Hofburg kápolnájába, ahol ravatalra helyezték. A temetés ma volt, a requiem pedig június 1-én lesz.

— **Gyermekek dohányzása.** Norvégiában legközelebb törvényjavaslatot terjesztenek a storting elé a 16. éven aluli gyermekeknek a dohányzástól való eltilása céljából. Ez az elhatározás bizonyítja legjobban azt, mennyire elterjedt Norvégiában a serdülő ifjúságnál a dohányzás és hogy ennek milyen káros hatását konstataáltak máris a gyermekemberek szervezetére. A törvényjavaslat meglehetősen szigorúnak készül. Így a városokban szigorúan tilos lesz a 16. éven aluli egyéneknek dohányt eladni; a vidéken ez csak arra az esetre engedhető meg, ha az illető olyan megrendelő cédulákat hoz, amelyet egy, az eladó előtt feltétlenül ismerős felnőtt személy irt alá. Azonkívül a városokban és a vidéken is szigorúan büntetendő minden felnőtt, aki 16. éven aluli egyéneknek bármily ürügy alatt is átenged dohányt. A javaslat felhatalmazza a rendőrközögeket, hogy minden 16. éven aluli egyéntől elvegyék a pipát és a dohányt és végül kimondja, hogy a javaslatban foglalt tilalmak áthágása kettőtől száz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel sújtandó. De mi úgy tudjuk, hogy ilyen megrendszabályozásra szép Magyarországon még nagyobb szükség lenne.

— **A Székelyföld gazdasági helyzetének javítása érdekében** Dániel Ernő br. kereskedelemügyi miniszter értekezletre hívta össze azon székelyföldi képviselő-

löket, a kik a mult évben e tárgyban emlékiratot terjesztettek a kormány elé, továbbá a székely megyék főispánjait s az oda való kereskedelmi- és iparkamarát. Dániel Ernő br. kereskedelemügyi miniszter üdvözölve az értekezlet tagjait, kijelentette, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel ezután is mindenlehető megteszi a Székelyföld közgazdasági helyzetének javítására. Lukács Béla azt szeretné, hogy a vasutakat gyorsabban építsék s nelegyecek elszakítva az államvasutaktól. Györffy Gyula csatlakozik Lukács Béla azon véleményéhez, hogy első sorban a Szászrégenig vivő vasutat és a székelyudvarhelyi csatlakozást kell létesíteni, aztán Györffy Gyula azt véli, hogy új közvetlen csatlakozást kell létesíteni az államvasutakkal és pedig Agostonfalvánál és Bikszádnál. — Dániel Gábor, Szentiványi Kálmán, Neumann Armin és Papp Samu felszólalása után a miniszter ígérte, hogy a tervek megvalósítását tőle telhetőleg támogatni fogja. A székely inasok visszatelepítése is szóba került. A miniszter új tanműhelyek berendezését ígérte. A bányaipar, faipar és házi-ipar fejlesztését szintén elsőrangú érdekek gyanánt hangsúlyozták az értekezlet tagjai.

— **Meghívó.** A gyergyói róm. kath. tanító-egyesület tavaszi rendes közgyűlését 1898. június hó 1-én, szerdán fél 9 órától kezdődőleg a gyergyó-szt.-miklósi elemi iskolánál fogja megtartani, melyre a t. tagokat és a tanúgy barátait tisztelettel meghívjuk. Targysorozat. 1. Fél 9 órakor szent-mise hallgatás. 2. Elnöki megnyitó beszéd. 3. A mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése. 4. Tisztújítás. 5. A segély-alap ügyének tárgyalása. 6. Józsa Sándor felolvasása saját számtani módszeréről. 7. Önképzőköri jelentések. 8. Indítványok. Gyergyó-Ditró, 1898. május 14-én. Vértés Lajos, elnök. Olajos Farkas, főjegyző.

— **Meghívás.** A szebenmegyei róm. kath. tanítóegylet ez idei vándorgyűlését f. évi május hó 31-én tartja a szebeni kir. Terézárház elemi iskolájában, melyre az egylet tagjait és a tanúgy barátait tisztelettel meghívják. A gyűlés tárgyai: 1. Isteni tisztelet az árvaházi templomban. 2. Nyilvános tanítást tart Szántó M., terézárházai tanító az V—VI-ik el. osztályban a mértanból. 3. A gyűlés megnyitása és a mult közgyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése. 4. Ertekezést tart Prokupek S. terézárházai igazgató „A valláserkölesi nevelésről az árvaházakban.“ 5. A tartott nyilvános tanítás megbirálása. 6. Gyakorlati előadást tart Máthé Dénes terézárházai tanító „A dadogásról.“ 7. Indítványok. 8. A jövő közgyűlés tárgyainak, idejének és helyének megállapítása. A közgyűlés kezdete d. e. 8 órakor. Nagy-Szeben, 1898. május 19-én. Prokupek Sámuel s. k. t. e. elnök. Dományáncz Péter s. k., t. e. jegyző.

— **Vasco da Gama** portugal tengerész utjának most van 400 éves jubileuma. A merész ember sok nehézség között megkerülve Afrikát 1498 május 20-án ezezett be Kalikut kikötőjébe, Indiába. Hat évvel előzte meg Kolumbus, a ki ugyancsak az Indiába vezető utat keresvén, 1492-ben ön-

tudatlanul, az áramlat által ellenkező irányba hajtva, felfedezte Amerikát s megvetette alapját ama tömérdek spanyol birtoknak, melynek utolsó maradványát, Kubát, most el akarják foglalni az Egyesült-Államok. Ezek a felfedezések nemcsak Velece addigi kereskedelmi monopóliumának s középkori nagyságának vetettek végét, de jelezték az újkor hajnalát, az europai sulypontnak a nyugati államokra átmenetét. Megindult az emberek közlekedése, a görög-római klasszikusok fölélesztésével az új szellemi áramlat, a középkori társadalmaknak, világnézetnek átalakulása, az emberség megindult a mai civilizáció felé.

— **Vizsgák rendje** a csik-somlyói róm. kath. tanítóképző-intézetben az 1897/8 tanév végén. Tanképesítő írásbeliek: jun. 2-án délelőtt a magyar nyelvből; d. u. a németből; jun. 3-án d. e. a mértanból, d. u. a természettudományokból; 4-én d. e. rajzból; d. u. szépírásból. Magántanulók írásbeli vizsgája: Junius 6-án d. e. magyarból; d. u. németből; 7-én d. e. rajzból; d. u. szépírásból. Magántanulók szóbeli vizsgája: Jun. 8-án I. és II. osztályban; 10-én a III. osztályban; 11-én a vizsgálat eredményének megállapítása. Rendes tanulók szóbeli vizsgája: Junius 17-én: Hittanból I. II. III-oszt. Zenéből I. II. III-oszt. Hegedűből I. II. III-oszt. Junius 18-án: Nevelésből I. II. III-oszt. Módszerből I. II. III. oszt. Földrajzból I. oszt. Történetből II. III. oszt. Alkotmányból III. oszt. Junius 20-án: Magyarból I. II. III. oszt. Németből I. II. III. oszt. Természetről I. II. oszt. Természettanból III. oszt. Vegytanból III. oszt. 21-én Mennyiségtanból I. II. III. oszt. Gazdaságtanból III. oszt. Testgyakorlatból I. II. III. oszt. A főtanhatóság jóváhagyásával, a tanítóképző igazgatósága.

Szerkesztői pósta.

A. L. E. Sajnáljuk, de az elkészt — s már egyszer, habár röviden is, hozott — értesítésekre nem reflektálhatunk. A mult héten igen szívesen vettük volna.

Pályázat tanítói állásra.

A kolozsvári róm. kath. lyceumi elemi iskolánál egyik tanítói állás elbálozás folytán üresedésbe jöven, ennek betöltése végett pályázat hirdettetik.

Javadalma következő: a.) évi 480 frt. készpénz fizetés, — b.) 120 frt. szálláspénz, c.) némi tandíjosztalék, — d.) nyngdíj jogosultság a föltételek szerint.

Kik ezen állást elnyerni ohajják keresztlevéllel, tanító oklevéllel s netalan eddigi szolgálatukat igazoló előjárásági bizonyítvánnyal felszerelt pályázati kérvényüket: „a kolozsvári róm. kath. egyházközegei iskolaszéle elnökségéhez“ címezve, a róm. kath. plebániái hivatalnál f. évi június 15-éig nyújtják be.

Kolozsvárt, 1898 május hó 20-án.

Róm. kath. plebániái hivatal.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Kórodý Péter dr.
Szerkesztőtársak: Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamál Ágost.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.